

Els treballadors de les mines de Rocabruna

Fa més de dos mil anys, els romans, després de conquerir la Gàl·lia, van continuar la seva dinàmica triomfadora i es van establir a la Península Ibèrica per diferents camins. Un d'ells és la coneguda Via Vallespirana del segle III a C que passava pel Coll d'Ares fins a trobar el riu Ter a Sant Pau de Segúries. Encara que sigui difícil trobar documents que certifiquin que els romans van descobrir i explotar les mines de Rocabruna, sembla que, gràcies a la tradició popular, van ser els primers que van intentar treure profit d'aquestes mines.

Potser buscaven plata i només en van trobar una mica, però en canvi van trobar força quantitat de ferro, el qual segurament aprofitaren per a la seva indústria armamentística. Ara bé, quins van ser els primers treballadors de les mines en aquesta època inicial? Doncs senzillament esclaus de la veïna Gàl·lia i de la zona ibèrica que anaven conquerint. A més, aquests treballadors podien ser nens i adolescents, ja que les dimensions de les galeries eren poc adequades per als adults. En qualsevol tipus de terreny els romans feien galeries circulars per evitar estructures de sosteniment i construïen galeries de desguàs properes a les de les explotacions per drenar punts inundats i connectar galeries amb punts de l'exterior. Ens podem imaginar aquells nois de menys de setze anys treballant dins unes galeries de dimensions reduïdes però lluitant per guanyar-se la llibertat a partir de l'esforç i de jugar-se la vida davant de previsible esllavissades. Si els primers amos de les mines eren bons enginyers, arquitectes i constructors de monuments i de ciutats, no van destacar pel respecte a la vida i als drets humans. Quantes hores devien treballar aquells nens i adolescents dins les mines?

Boca de baix

Per altra banda i possiblement gràcies a aquesta troballa i l'explotació generosa del ferro prové el nom de mines de les Ferreres, és a dir, lloc on hi ha ferro. Manuel Bassa i Armengol, estudiós i coneixedor de la Vall de Rocabruna, defensa aquesta teoria i nosaltres creiem

que té una sòlida base, encara que també hem llegit al llibre *Beget i la seva rodalia*, d'en Joan Domènech, veí i coneixedor de la Vall, que aquest nom també podria provenir de la veïna frontera d'on era monsieur Ferrier (1740), propietari i director de les mines de Bernadeil et des Poujals a Rocabruna i Molló respectivament, que treballava amb el saragossà José Felipe Donclaros, amb qui n'era copropietari. Tant Ferrier com Donclaros buscaven or, plata, coure i galena, però també van trobar, com els romans, ferro i els seus derivats.

És veritat també que de l'edat mitjana gairebé no tenim documents que testimonïïn el treball i explotació de les mines de Rocabruna. En canvi, sabem que durant els segles XIV, XV, XVI i XVII les mines funcionaven i continuaven aportant ferro, galena, quars i coure. Vestigis també d'aquella època són les escales i bancs edificats amb les runes, els túnels d'unió i els alineaments exteriors de runes.

Mentre governaven la Vall els senyors del castell de Rocabruna: Pere Desbac (pare), Pere Desbac (fill), Pere Desbac (nét), Pere Desbac (besnét), Lluís Descatllar Desbac, etc., els treballadors pujaven a les mines amb les seves mules o bé caminant de bon matí recollint els veïns de les cases properes al castell. Després d'una llarga jornada tornaven cansats a les seves llars a recuperar les forces pel dia següent. El treball a les mines era molt dur i la manca de seguretat no permetia el treball de nens i adolescents. El grup més nombrós de treballadors el formaven veïns de Rocabruna però també en venien de les rodalies: Molló, Salarsa, Bolòs, Monars i Beget. El transport dels minerals extrets era una feina molt dura tant per les condicions dels camins com per les climatològiques.

Més endavant, al segle XVIII, la documentació és més rica. Joan Domènech ens explica que el saragossà Donclaros havia demanat llicència per a la recerca de minerals: El juny de 1738 obtingué el permís per buscar or, plata, coure i vernís (galena). Sembla que les recerques degueren tenir èxit, ja que temps després trobem el senyor Donclaros manifestant al Real Consejo de la Audiencia el descobriment d'almenys set mines, de les